

## Kierownictwo SPD o polityce zagranicznej: przywództwo RFN w multipolarnym świecie

Lidia Gibadło

20 stycznia komisja do spraw polityki zagranicznej przy kierownictwie SPD opublikowała dokument *Socjaldemokratyczne odpowiedzi na świat w dobie przełomu* (*Sozialdemokratische Antworten auf eine Welt im Umbruch*). Opracowanie składa się z pięciu części, w tym: *Świat w dobie przełomu*, *Podstawy socjaldemokratycznej polityki zagranicznej*, *Europa jako atrakcyjne centrum*, *Rozbudowywać strategiczne partnerstwa*.

Dokument zawiera diagnozę obecnego ładu międzynarodowego, określa wartości leżące u podstaw polityki zagranicznej SPD oraz wskazuje jej priorytety. Według socjaldemokratów kluczowym zadaniem RFN powinno być wzmacnianie pozycji Europy jako silnego suwerennego gracza w multipolarnym świecie. Temu procesowi mają przewodzić Niemcy.

### Komentarz

- Stanowisko władz partii różni się od tego wyrażonego przez klub parlamentarny SPD w opublikowanym na początku stycznia dokumencie w Bundestagu, które dotyczyło tej samej materii (zob. Aneks). Rozbieżności wynikają z różnic poglądów między szefem grupy parlamentarnej SPD Rolfem Mützenichem, reprezentującym starsze pokolenie socjaldemokratów oraz lewicowe, bardziej pacyfistyczne skrzydło w ramach partii, a 45-letnim współprzewodniczącym SPD Larsem Klingbeilem, popierającym reorientację niemieckiej polityki zagranicznej. Jest to szczególnie widoczne we fragmentach dotyczących Rosji. Podczas gdy frakcja proponuje politykę „małych kroków” mającą doprowadzić do zakończenia wojny na Ukrainie, dokument kierownictwa nie zawiera takich sugestii i uzależnia odnowienie współpracy z Moskwą od jej rezygnacji z polityki imperialistycznej. Rozbieżności oznaczają, że do czasu zjazdu SPD, który jest planowany na grudzień 2023 r., partia będzie poszukiwała kompromisu w kwestiach spornych.
- Fragmenty dokumentu dotyczące Rosji wskazują na trwającą w partii rewizję polityki wschodniej (*Ostpolitik*). Kierownictwo SPD opisuje błędy w polityce względem tego kraju (np. przywiązanie do zasady „zmiana przez zbliżenie” oraz kierowanie się dziedzictwem historycznym). Efektem tej strategii było uzależnienie RFN od dostaw surowców energetycznych z Rosji. Odpowiedzią na obecną politykę Kremla ma być budowa bezpieczeństwa w kontrze do FR. Zmiana tego podejścia i przejście do tworzenia wspólnej architektury bezpieczeństwa w Europie uwarunkowane są rezygnacją „reżimu Putina z imperialistycznego celu podboju i ucisku suwerennych państw” i „fundamentalnymi zmianami w Rosji”.

- Wyrazem trwającej reorientacji *Ostpolitik* SPD jest poświęcenie oddzielnego fragmentu dokumentu państwom Europy Środkowej i Wschodniej. W części pt. *Brać na poważnie interesy Europy Wschodniej i Środkowej* socjaldemokraci przyznają się do błędów w polityce wobec regionu i podkreślają znaczenie, jakie ma on dla RFN („Nasze bezpieczeństwo i nasz dobrobyt są ściśle związane z państwami Europy Środkowej i Wschodniej.”). Zapowiedź konsultacji dotyczących kwestii bezpieczeństwa w UE i NATO z krajami regionu ma służyć odbudowie wizerunku Niemiec. Brakuje jednak ambitniejszych propozycji współpracy, które wykraczają poza sferę bezpieczeństwa. niesprecyzowanym rodzajem oferty jest wymienienie Polski i innych państw obszaru Morza Bałtyckiego jako partnerów w rozwoju sektora odnawialnych źródeł energii.
- Mimo deklarowanej potrzeby uwzględnienia opinii państw Europy Środkowej i Wschodniej region nie jest wskazywany jako partner w reformowaniu UE (pozostaje nim Francja). Zdaniem kierownictwa SPD rosyjska inwazja pokazuje, jak bardzo potrzebne są zmiany instytucjonalne w UE, które mają być warunkiem przyszłego powiększenia wspólnoty. SPD deklaruje również przywiązanie do rozwiązań będących przedmiotem sporu z państwami regionu. Pierwszą kwestią jest rozszerzenie głosowania większością kwalifikowaną na wspólną politykę bezpieczeństwa i obrony UE. Druga to – mocno wybite w dokumencie – poparcie dla zaostrzenia istniejących regulacji dotyczących kontroli przestrzegania praworządności. SPD sugeruje, aby odebrać prawo głosu członkom systematycznie naruszającym podstawowe wartości UE, a wypłatę funduszy europejskich powiązać z przestrzeganiem praworządności i zasad demokratycznych. Niemcy pod rządami SPD nie będą zatem skłonne do zawierania daleko idących kompromisów.
- Kierownictwo SPD wykorzystuje – o wiele mocniej niż klub parlamentarny – stosowaną wcześniej narrację o zobowiązaniu RFN do przejęcia roli przywódczej w Europie ze względu na niemiecki potencjał gospodarczy oraz wypracowane przez lata zaufanie wśród partnerów. Jest to spójne z wcześniejszymi deklaracjami zarówno Olafa Scholza, jak i Larsa Klingbeila. Aby jednak uniknąć wrażenia narzucania swojej wizji pozostałym państwom europejskim, autorzy dokumentu deklarują chęć podjęcia bliskich konsultacji oraz współdziałania z tradycyjnie kluczowymi dla Niemiec partnerami – Francją w polityce unijnej oraz USA w polityce bezpieczeństwa.
- Choć dokument podkreśla znaczenie sojuszu transatlantyckiego jako gwarancji bezpieczeństwa, to autorzy podkreślają wciąż istniejące ryzyko przejęcia władzy w USA przez środowisko popierające zmniejszenie amerykańskiej obecności w Europie. Obawa ta ma wzmacniać argumenty za pogłębieniem integracji Unii Europejskiej w obszarze bezpieczeństwa (przez np. wprowadzenie wspólnych reguł eksportu uzbrojenia, skoordynowanie wydatków zbrojeniowych państw członkowskich, utworzenie sztabu głównego wojsk UE).
- Podobnie jak w przypadku stanowiska klubu parlamentarnego istotne miejsce w dokumencie kierownictwa zajmuje Globalne Południe. O zamiarze zacieśnienia współpracy z państwami Ameryki Południowej, Afryki oraz Azji świadczą zarówno strategię poświęcone poszczególnym kontynentom przygotowywane przez niemiecki rząd (np. opublikowana przez resort rozwoju i współpracy gospodarczej strategia wobec Afryki), jak i wizyta kanclerza Scholza w Argentynie, Chile i Brazylii na przełomie stycznia i

lutego. Dzięki pogłębieniu współpracy rozwojowej, upodmiotawianiu Globalnego Południa przez niemieckie inicjatywy polityczne (np. na forum G7) oraz rozliczeniom z neokolonialną przeszłością (np. program pomocy dla Namibii, zwrot dzieł sztuki Nigerii) RFN chce rozszerzyć swoje wpływy polityczne i gospodarcze w rywalizacji np. z Chinami.

## ANEKS

### Różnice między stanowiskiem frakcji parlamentarnej SPD (13.01.2023) a dokumentem komisji ds. polityki zagranicznej kierownictwa SPD (20.01.2023)

|                                    | Dokumentklubu parlamentarnego SPD                                                                                                                                         | Dokument kierownictwa SPD                                                                                                                                                                                                                  |
|------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Budowa tekstu</b>               | 9 stron, 3 części.<br>Priorytety:<br>1. wojna na Ukrainie,<br>2. polityka wobec Globalnego Południa,<br>3. wzmacnianie suwerenności UE.                                   | 21 stron, 5 części.<br>Priorytety:<br>1. wzmacnianie globalnej pozycji Europy,<br>2. wzmacnianie partnerstwa transatlantyckiego,<br>3. poddanie ocenie relacji z Chinami.                                                                  |
| <b>Rola RFN</b>                    | RFN powinna przejąć więcej odpowiedzialności za pokój i stabilność w Europie oraz w jej sąsiedztwie.                                                                      | Niemcy jako lider procesu budowania globalnej pozycji Europy.                                                                                                                                                                              |
| <b>Europa Środkowa i Wschodnia</b> | Region wspomniany jedynie w kontekście uwzględnienia jego stanowiska w kształtowaniu niemieckich propozycji dotyczących przyszłości UE.                                   | Oddzielna część poświęcona regionowi koncentrująca się na jego interesach bezpieczeństwa.                                                                                                                                                  |
| <b>Rosja</b>                       | Strategia „małych kroków” i budowa zaufania w wybranych obszarach jako metoda odnowienia relacji.                                                                         | Uznanie błędnej oceny polityki Rosji. Bardziej kategoryczne podejście do warunków odnowienia współpracy.                                                                                                                                   |
| <b>Bezpieczeństwo</b>              | Koncentracja na pozamilitarnych aspektach bezpieczeństwa. Dyplomacja jako kluczowe narzędzie dla zagwarantowania pokoju i bezpieczeństwa.                                 | 2% PKB na wydatki zbrojeniowe jako element budowania wiarygodności sojuszniczej RFN. Podkreślenie roli potencjału militarnego jako narzędzia pokojowej polityki.                                                                           |
| <b>Relacje transatlantyckie</b>    | Krótki fragment ograniczający się do partnerstwa w obszarze bezpieczeństwa i rozszerzania go na inne obszary, np. ochrony klimatu oraz unikania konfliktów gospodarczych. | Większy fragment skupiający się na partnerstwie w obszarze bezpieczeństwa i na negatywnych konsekwencjach polityki protekcjonistycznej USA. Wzmacnianie potencjału wojskowego Europy jako ważny element bezpieczeństwa transatlantyckiego. |
| <b>Wartości podstawowe UE</b>      | Praworządność jako jedna z wartości, na której stoi SPD.                                                                                                                  | Wzmacnianie istniejących narzędzi kontroli praworządności i powiązanie wypłaty środków unijnych z jej przestrzeganiem.                                                                                                                     |